

можливість сприймання подразників (реакція на високу температуру). Але людина, пізнаючи довкілля, одержує не лише інформацію про певні властивості і якості об'єктів через відчуття, а й відомості про самі ці об'єкти та явища як цілісні утворення.

Список використаних джерел:

1. Загальна психологія [Електронний ресурс] : навчальний посібник /рецензенти: Н. В. Чепелева, д-р псих. наук, проф. Ю. М. Швалб, д-р псих. наук/ уклад. С. Д. Максименко, В. О. Соловієнко./ К.: МАУП, 2000.- 256с. URL:http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/875/Maksimenko_S.D._-_Zagal%27na_psihologiya.pdf.
2. Загальна психологія [Електронний ресурс] : навчальний посібник рецензенти: Н. В. Чепелева, д-р псих. наук, проф. Ю. М. Швалб, д-р псих. наук/ уклад. С. Д. Максименко, В. О. Соловієнко / К.: МАУП, 2000.- 256с. URL:http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/875/Maksimenko_S.D._-_Zagal%27na_psihologiya.pdf.
3. Загальна психологія [Електронний ресурс] : комплексне видання для студентів вищих педагогічних навчальних закладів/ Рецензент Р. В. Павелків/ – К. : Кондор, 2009.– 576 с https://westudents.com.ua/knigi/503-zagalna_psihologya-pavelkv-rv.html.

*Науковий керівник – асистент Гула Л.В.
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК: 330.131

**СУСПІЛЬСТВО ПРИЙНЯТИХ РИЗИКІВ: ЛЮДИНА
В УМОВАХ ПАНДЕМІЙ**

Курепін Вячеслав Миколайович,
orcid.org:0000-0003-4383-6177

*старший викладач кафедри методики професійного навчання,
Миколаївський національний аграрний університет*

Історія взаємодії людства та навколишнього середовища нагадує багаторічну, безперервну, нескінченну війну. Протягом цієї війни людині уявилося, що по відношенню до довкілля вона може вести себе у якості царя, оскільки панує над ним, засвоює, перетворює, примушує його служити власним потребам[1]. Але в сучасності, коли світ став єдиним, виникли глобальні проблеми людства, з'ясувалось, що подібне тиранське відношення

не є виправданим. Люди засвоювали навколишнє середовище, а в результаті власних дій отримали екологічні проблеми сучасності, озонові діри, парниковий ефект, руйнацію екосистем, енергетичну кризу тощо[2]. Серед багатьох глобальних проблем людства особливе місце займає феномен пандемії. Пандемія – один з незмінних супутників існування людства з давніх часів, яка загрожує самому існуванню людства[3].

Пандемії, епідемії – це вічні супутники людства. На нашій планеті ми вічно з вірусами співіснуємо, вони тут живуть давніше за нас, нам доведеться співіснувати з ними. Останнім часом багато кажуть і пишуть про те, що після пандемії коронавірусу світ вже не буде таким, яким він був досі, що COVID-19 змінить різні сфери нашого життя. Утім, яких саме змін чекати – про це йдеться набагато менше.

Кожна нова вірусна епідемія - це бій з невидимим ворогом в темній кімнаті та з зав'язаними руками. Не знаючи, з чим доведеться зіткнутися і як із цим боротися, неможливо перемогти в протистоянні[4]. В історії людства було безліч вірусних катастроф, котрі йому зрештою вдалось подолати і навіть навчитись із часом їм запобігати. Але найдивовижніші з них залишаються загадкою для вчених до сьогодні.

Історія пам'ятає набагато страшніші та спустошуючі епідемії, ніж китайський вірус. Першою відомою пандемією є так звана «юстиніанова чума» (551-580), яка почалася в Єгипті та рознеслася по торгових шляхах і розповсюдилася по усіх країнах Середземномор'я і охопила територію всього цивілізованого світу того часу. Загибло понад 100 млн осіб [3]. Ця страшна хвороба декілька разів прокотилася світом, адже тоді не було відомо, звідки береться чума та як її лікувати.

У XIV столітті по Європі пройшлася страшна епідемія «чорної смерті», близько 1320-х і 1330-х років епідемія чуми почала поширюватися по Китаю і Центральної Азії, проникла на Близький Схід і в Єгипет. До 1346 року чума була занесена до Криму, а звідти до Європи. У 1348 році від неї загинуло майже 15 млн осіб, що становило чверть всього населення Європи. У 1351 року чума вразила Польщу. До 1352 року в Європі померло 25 млн чоловік, третина населення. У 1350-1352 роках «чорна смерть» прийшла з Балтики в Псков, Новгород і поширилася далі, кількість жертв невідома, але деякі міста, Белоозеро, Глухів, вимерли повністю [3].

Декількома великими епідеміями відзначилася середина XVII століття: у Росії жертвами епідемії 1654-1655 років стали близько 700 тисяч осіб; велика лондонська епідемія 1664-1665 років забрала життя майже чверті населення міста. У 1720-1722 роках епідемія бубонної чуми в Марселі і ряді міст

Провансу забрала життя 100 тис. чоловік. В кінці XIX століття в Центральному та Південному Китаї почалася третя пандемія чуми. В Азії чума особливо лютувала в Гонконгу та Бомбеї і поширилася у вигляді невеликих за обсягом спалахів на всі інші континенти. Тільки в Індії загинуло 6 мільйонів чоловік. У XX столітті великі епідемії чуми реєструвалися в Індії. У 1898-1963 роках в цій країні померло від чуми 12 662,1 тис. чоловік. Спалахи бубонної чуми виникали у різних частинах Європи протягом 100 років. За даними істориків, чорна смерть забрала життя від 75 до 200 млн. людей.

Відомості про холеру є ще в індійських санскритських джерелах IX-VII ст. до нашої ери [3]. Цю хворобу часто називали «маха-марі» - велика моровиця. Один із перших описів самої хвороби відносять до часів походів Олександра Македонського, воїни якого, страждали від цієї хвороби під час індійського походу. У басейні індійських річок Гангу і Брахмапутри, у Бенгалії, для процесу формування холери були ідеальні, а в чомусь і унікальні умови. З одного боку, спекотний клімат, велика кількість опадів, заболоченість місцевості, з другого - висока щільність заселення берегів, постійне фекальне забруднення річкових просторів, звідки брали воду для пиття. А це, звичайно ж, підвищує кількість мікробів, які потрапляють у річку.

Особливості Індії, як первинного осередку холери, «зберігали» недугу без істотних змін аж до XIX ст. З країни інфекція поширювалася по шляхах караванів і походів, але тривалий час ніде не знаходила таких сприятливих умов, як в Бенгалії, і тому не могла вкоренитися за межами Індостану. За той час, поки пливли кораблі, рухалися каравани й війська, багато людей встигали перехворіти і навіть померти.

Але з XIX століття поширення холери раптово і трагічно для людства набуває характеру пандемій, облік яких ведуть з 1817 року: I пандемія (1817-1824 рр.) - холера спричинила епідемію в самій Індії, наступного року охопила Китай, Цейлон, Японію, у 1820 році захворювання були виявлені у східній Африці, у 1821 році англійці занесли її в Аравію, потім у Персію, Туреччину. Сумарні дані про кількість загиблих в цю пандемію невідомі. II пандемія (1826-1851 рр.) - у 1826-1828 роках недуга поширилась на схід від Індії, у Китай, Індокитай, Афганістан, у 1829 році хвороба з'явилася у Російській імперії. До країн Близького Сходу холера прорвалася 1830 року, у 1831 році з'явилась у Центральній і Західній Європі, наступного року французькі колоніальні війська занесли холеру до Африки, а емігранти - в Північну Америку й Австралію. Пандемія хвороби поширилася на всі континенти.

III пандемія (1852-1860 рр.) - з Індії поширення холери до Персії (паломництво шіїтів до священних могил Кербели і Ен-Наджафа), до Аравії

(прочани прямували до святинь мусульман у Мецці та Медіні). Ці священні мусульманські міста аж до середини 20-х років ХХ ст. були додатковим розсадником холери (хадж пілігримів Північної Африки, Близького і Середнього Сходу за період 1831-1912 рр.). Зараження джерела водопостачання було зазвичай причиною найбільш бурхливих і масових спалахів холери.

IV пандемія (1863-1875 рр.) - примітна швидким поширенням хвороби за допомогою залізниць та кораблів після відкриття Суецького каналу, який «забезпечив» кур'єрське швидке провезення інфекції з Індії до Європи. Кораблі, які відпливали тоді з єгипетської Александрії, рознесли її до портів Італії, Франції, Іспанії. V пандемія (1881-1896 рр.) - уперше початок пандемії стартував не в Індії, а Єгипті. У період цієї пандемії збудник холери потрапив і до Південної Америки. Взагалі за ХІХ століття від холери, за різними оцінками, загинуло понад 10 млн жителів Землі. VI пандемія (1899-1923 рр.) - нову з'явилася з Індії й тривала довше всіх інших до неї. Охопила всі континенти, за винятком Антарктиди. VII пандемія холери розпочалася у 1961 році, ця пандемія продовжується й дотепер.

З 1820-х років холеру, як і в інші географічні райони за межами Індії, занесли й в Україну. Захворювання на холеру було зафіксовано на теренах нашої країни протягом усіх 7 пандемій. Під час I пандемії 1823 року в Україні спостерігали лише поодинокі випадки хвороби, за II пандемії холеру було занесено в Україну 1830 року. Поширенню холери сприяла російсько-турецька війна, свого апогею холера досягла в Україні 1831 року. Точних даних про захворювання та смертність нема, але відомо, що на середину літа 1831 від холери померло не менше 26 946 осіб. III пандемія в 1847 році досягла берегів Чорного й Азовського морів, охопила спочатку Одесу, а потім всю Україну.

Під час IV пандемії холера поширилась у серпні 1865 року з Константинополя спочатку до Одеси, а з 1866 року майже до всіх громад України. Під час V пандемії наприкінці 1885 року холера досягла Галичини, центральних і східних земель України, смертність від хвороби коливалася у межах 36,8-44,9 % від всіх захворювань. Під час VI пандемії випадки холери спочатку були поодинокі, однак 1907 року хвороба поширилась в басейні Дніпра, досягла апогею 1910 року. Спалахи холери виникали періодично але у 1926 році була остаточно ліквідована. Під час VII пандемії холера була зареєстрована у 1970 р. в Одеській області, в Криму. У 1991-1996 рр. холеру реєстрували в 14 областях України: у басейні Чорного, Азовського морів, Дніпра, Дністра, Південного Бугу стабільно виявляють холерні вібріони, доходючи до епідемічного рівня в 1994 та 1995 роках. Найбільш ураженими

були південні та центральні регіони країни. У 2011 році випадки холери були зареєстровані у Маріуполі (Донецька область).

Вказівки про існування прокази відомі починаючи з 2460 року до нашої ери. Найстарші вогнища хвороби існували і на півдні Європи, і в Азії, Африці, Америці й, навіть, на Тихоокеанських островах. Проникнення хвороби з її давніх осередків і поширення в різні країни було пов'язане зі змінами у торгівлі та з війнами. Велике значення у її поширенні мали, зокрема, Хрестові походи на Близькій Схід, у північні і центральні райони Європи в XI-XIII століттях хворобу звідти поширили численні Христові воїни, які поверталися з цих походів [5]. Явні ознаки каліцтва уражених, характерні зміни обличчя наводили в оточуючих острах і жах, через що дуже швидко в Європі сформувалися заходи ізоляції, хворих масово поміщали в особливі будівлі - лепрозорії, де вони були примушені провести залишок свого життя.

Оскільки довгий час хвороба була невиліковною, вона стала причиною дискримінації хворих, їм заборонялося відвідувати церкву та інші громадські місця, проказа була обґрунтованою причиною для розірвання шлюбу. Пік захворюваності – 12-14 століття. Вважається, що зникнення хвороби пов'язане із переходом на більш збалансоване харчування, коли до раціону увійшли овочі, завезені з інших континентів.

Тиф, як і чума, має декілька різновидів. Перші згадки про збудника черевного тифу є в доповіді, зробленій в м Цюріху в 1880 році Ебертом. Висипний тиф розповсюдився на початку 20 століття та передавався від хворої людини до здорової через вошей. Епідемії спалахували на лініях фронту та у концтаборах. Переносником поворотного тифу є не тільки воші, але й кліщі[6].

Іспанський грип (іспанка) - найбільша за смертністю пандемія грипу за всю історію людства, тривала з січня 1918 року по грудень 1920-го. За цей час заразилося 500 млн осіб, або близько чверті тодішнього населення світу. За різними оцінками, у всьому світі від іспанки перехворіли приблизно 400 млн. людей, померло близько 100 млн осіб [7]. Пандемія почалася в останні місяці Першої світової війни і швидко затьмарила за масштабом жертв це найбільше кровопролиття. Основна причина розповсюдження – масове пересування військ країн, які брали участь у війні.

Ще одна найдавніша хвороба - віспа. Опис хвороби було знайдено в єгипетському папірусі часів Аменофіса I, складеному близько 4 тис. років до нашої ери. Епідемії віспи декілька разів спустошували планету. Найпершою епідемією натуральної віспи, відомою з достовірних джерел, вважають ту, що відбулася під час арабо-абіссинської війни VI століття в Абіссинії. Саме звідти

араби занесли хворобу до Іспанії. У VII столітті хвороба вже зустрічалася по всьому європейському Середземномор'ю, у XIII ст. досягла Ісландії, з XIV століття стала ендемічною для всієї Європи, а в XV ст. потрапила в Америку, де спустошила цілі райони і повністю знищила окремі місцеві племена. У середньовіччі тільки в Європі занедужувало до 12 мільйонів людей щорічно, а 1,5 мільйони вмирали. Наймасштабніша епідемія у 18 столітті забрала 60 млн. життів. У 1980 році ВООЗ оголосила, що натуральна віспа ліквідована у природі за допомогою вакцинації.

Увесь початок 2020 року світ намагається впоратись із новим випробуванням – коронавірусною інфекцією nCoV, розповсюдження якої почалося з китайського міста Ухань наприкінці 2019 року. Коронавірус поширюється світом, а разом з ним і страх [8]. Безперечно, ризик величезний. Ще не ясно, наскільки світ здатний протистояти пандемії, яка швидко поширюється і чи здатний взагалі.

Звісно, до цього переліку потрапили не всі хвороби та епідемії. Незважаючи на високий рівень сучасної медицини, далеко не всі хвороби все ще є виліковними. Але, як свідчить історія, людство стійко витримало найстрашніші пандемії. Від усіх названих тут хвороб та вірусів були знайдені ліки та вакцини. А це дає надію, що у близькому майбутньому людство буде згадувати про сучасні невиліковні хвороби як про страшний сон.

Список використаних джерел:

1. Vyshnevskaya O., Chabanenko O., Khrystenko T. (2019). Environmental dimensions of the global world. *Modern Economics*, 15(2019), 49-56. DOI:[https://doi.org/10.31521/modecon.V15\(2019\)-07](https://doi.org/10.31521/modecon.V15(2019)-07).
2. Kurepin, V. & Kurepin, D. (2020). Public administration in the field of civil protection and security of life in the conditions of local self-government reform and decentralization of power. *Modern Economics*, 19(2020), 94-100. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7419>.
3. Інфекційні хвороби (підручник) (за ред. О.А. Голубовської). - Київ: ВСВ «Медицина» (2 видання, доповнене і перероблене). - 2018. - 688 С. + 12 с. кольор. вкл. (О.А. Голубовська, М.А. Андрейчин, А.В. Шкурбата ін.) / С. 45-56.
4. Курепін В.М. Механізм управління екологічною безпекою об'єктами господарювання на засадах маркетингу, уклад. В.М. Курепін, В.С. Іваненко // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти : матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м.

Миколаїв, 20-21 листопада 2019р. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 169 – 172.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6411>.

5. Проказа, Трудь// *Ганна Дидик-Меуш*. Українська медицина. Історія назв. - Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. - С. 239-247; 247-252.

6. Тиф брюшной // *Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона*: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). - СПб., 1890-1907.

7. Afkhami, Amir (29 March 2012). «Influenza». У Yarshater, Ehsan. *Encyclopædia Iranica*. Fasc. 2. XIII (Online вид.). New York City: Bibliotheca Persica Press. pp. 140–143.

8. Курепін В. М. Зупинимо пандемію: безпека і здоров'я на роботі можуть врятувати життя [Електронний ресурс] / В. М. Курепін : план конспект проведення занять з студентами МНАУ до Всесвітнього дня охорони праці / уклад. В.М. Курепін. - Електрон. текст. дані. – Миколаїв : МНАУ, 2020. – 8 с.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7019>.

УДК 156.9.61

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Тайхриб Катерина Анатоліївна,
*асистент кафедри методики професійного навчання,
Миколаївський національний аграрний університет*

Проблема здоров'я особистості, як і всі інші глобальні проблеми, виникає внаслідок кризової ситуації, джерела якої лежать усередині, а не поза людської особистості. Зазвичай здоров'я розуміють як відсутність хвороб, порушення нормальної життєдіяльності організму, зумовлених функціями й морфологічними змінами. Сьогодні немає єдиної думки у трактуванні поняття «здоров'я». Офіційно прийнятим вважається визначення ВООЗ, згідно з яким здоров'я – це стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хворобливих змін. Найчастіше під погіршенням здоров'я розуміють зниження або порушення функціонування органів і систем організму, що забезпечують його фізичну працездатність, і зовсім рідко – психофункціональні зміни, психічне неблагополуччя людини. Під нездоров'ям розуміють фізичну недугу організму, а психофункціональні розлади типу невизначеного почуття тривоги, загальної пригніченості, стану незадоволеності, підвищеної дратівливості тощо не прийнято вважати хворобою[1].